

Prognos 26.8.2008

**Ekonomisk prognos
2008–2009**

Finlands ekonomi på väg mot låg- konjunktur men inte recession

Tilläggsuppgifter

Prognoschef
Eero Lehto
tel. (09) 2535 7350

Informatör
Heikki Taimio
tel. (09) 2535 7349

Ekonomisk prognos 2008–2009

Finlands ekonomi på väg mot lågkonjunktur men inte recession

Löntagarnas forskningsinstitut förutspår att Finlands BNP-tillväxt blir 3,0 % i år och 1,7 % nästa år. I institutets marsprognos var tillväxtsiffrorna 3,0 respektive 2,8 %. Nästa år bromsas tillväxten framför allt av att investeringstillväxten stagnerar. Också för privat konsumtion avtar tillväxten. Däremot fortsätter exporten att öka i rätt snabb takt nästa år bland annat till följd av att euron inte längre stärks mot andra valutor. Våra exportmarknader förstärks också av att tillväxten i euroområdet tar fart bland annat till följd av lägre konsumentprisinfation.

Stigande priser på livsmedelsråvaror och olja har drivit upp inflationen i euroområdet och Finland till drygt 4 %, vilket har minskat hushållens köpkraft klart mer än prognostiserat. Detta har försvagat den privata konsumtionen och fått den ekonomiska tillväxten att stagnera. Euron har fortsatt att förstärkas mot US-dollar så att den i juni-juli var omkring 15 % starkare än ett år tidigare. Under de senaste 12 månaderna har även räntenivån i Europa stigit kännbart. Exempelvis låg 12-månaders Euribor i slutet av sommaren redan 0,8 procentenheter högre än ett år tidigare. Ökningen förklaras dels av ECB:s räntehöjning med 0,25 procentenheter i juli, dels av osäkerheten på grund av kreditkrisen som spritt sig från USA.

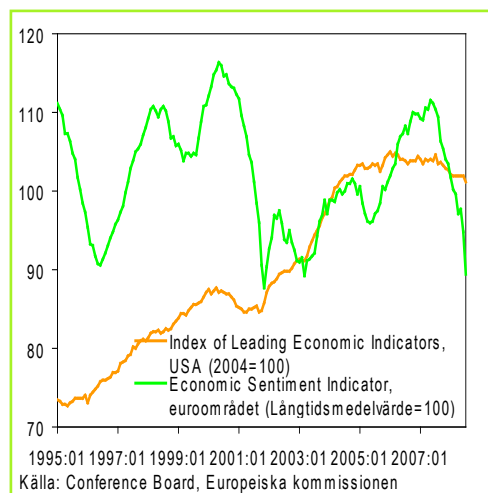
Klart är att den beskrivna utvecklingen inte kan undgå att bromsa tillväxten även i ett starkt ekonomiskt område. Återverkningarna visade sig under andra kvartalet i år då euroområdets tillväxt närapå stannade av och tillväxten även i Finland kännbart backade. Den direkta inverkan av USA:s försvagade exportefterfrågan blev sist och slutligen obetydlig och kompensades av den fortsatt snabba ekonomiska tillväxten i tillväxtländerna.

I Europa har denna utveckling endogent präglats av en misslyckad penningpolitik och en finanspolitik som exempelvis genom höjningar av offentliga tariffer rentav drivit upp inflationen. Visserligen har också den kraftiga bostadsboomen i en del länder – såsom Spanien, Danmark, Irland och England – med åtföljande skuldsättning för hushållen, liksom i USA, lett till en brant fallande tillväxt. Ett kapitel för sig är den snabbt krisande ekonomin i de baltiska länderna vars ekonomiska tillväxt inte har baserat sig på ökad faktisk konkurrenskraft. Finland hör tillsammans med Tyskland, Österrike, Holland och Sverige till EU-ekonomiernas friska kärna. I dessa länder har sysselsättningen utvecklats i positiv riktning och den väntade nedgången i konsumentpriserna kan snabbare än i andra länder stärka hushållens förtroende och privat konsumtion.

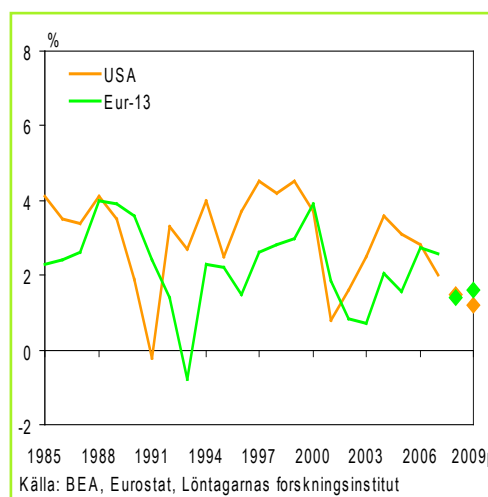
Tillväxten i Europa kyls av temporärt

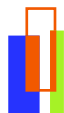
Ännu under första halvåret 2008 växte ekonomin i euroområdet med omkring 1,8 %. Under andra kvartalet minskade BNP med 0,2 % från föregående kvartal, vilket tyder på en mer bestående vändning. Även om den privata

Internationella konjunkturindikatorer 1995:01–2008:07

BNP i USA och euroområdet 1985–2009

konsumtionen som lamslagits av inflationen kan komma att återhämta sig redan i år när inflationen minskar, kommer sannolikt den avsmattade investeringsaktiviteten att hålla tillväxten nere under hela andra halvåret 2008. I år beräknas BNP-tillväxten i euroområdet stanna på 1,4 %.

Först under andra halvåret 2009 bedöms euroområdets ekonomiska tillväxt på årsbasis åter stiga till drygt 2 %. Nästa år uppgår BNP-tillväxten i euroområdet till 1,6 %. Tillväxten bygger då tydligast på utrikeshandeln som gynnas av att euron inte längre förstärks och att kostnadsutvecklingen i euroområdet är relativt måttlig. Även i privat konsumtion tar tillväxten fart när konsumentförtroendet börjar stiga i takt med den avtagande inflationen. Till den långsamma investeringstillväxten bidrar svårigheterna i länder med hög bostadsskuldssättning, exempelvis Spanien. Tillväxten är låg i år och nästa år även i en del EU-länder utanför euroområdet, såsom England, Danmark och de baltiska länderna.

Euroområdets och EU:s mycket gynnsamma sysselsättningsutveckling försvagas något nästa år på grund av den fortsatt rätt låga BNP-tillväxten. Arbetslösheten i euroområdet sjunker i år till i genomsnitt 7,3 % för att nästa år stiga till 7,5 %.

Internationell ekonomi

Totalproduktion, volymtillväxt (%)	2007	2008p	2009p
Förenta staterna	2,0	1,5	1,2
Euro-13	2,6	1,4	1,6
Tyskland	2,5	1,7	1,8
Frankrike	2,2	1,4	1,5
Italien	1,5	0,0	0,8
EU27	2,9	1,6	1,7
Sverige	2,7	2,2	1,8
Storbritannien	3,1	1,6	1,2
Japan	2,1	0,8	1,2
Ryssland	8,1	8,0	7,0
Kina	11,9	10,0	9,0

Källa: BEA, BOFIT, Eurostat, Löntagarnas forskningsinstitut

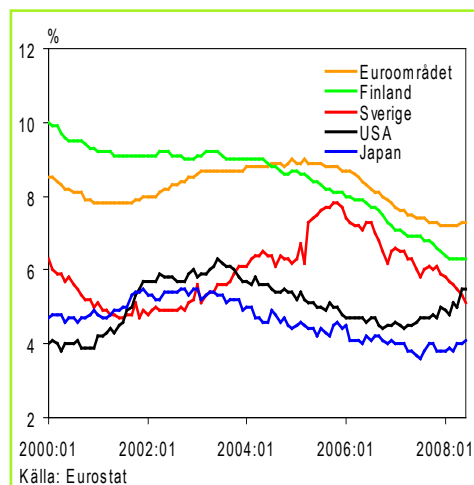
Inflationen i euroområdet avtar och räntorna sjunker

Världsmarknadspriserna på råvaror beräknas sjunka ännu i slutet av året. Råoljepriset väntas falla så att det nästa år ligger kring i genomsnitt 100–105 dollar/fat mot i genomsnitt cirka 113 dollar/fat i år. Också priserna på livsmedelsråvaror sjunker från toppnivåerna sommaren 2008. Nästa års prisnivåer kommer dock i allmänhet att ligga något högre än genomsnittsnivåerna för 2008. Nedgången i världsmarknadspriserna på råvaror är dock allmänt på väg att dämpa konsumentprisinflationen i många länder.

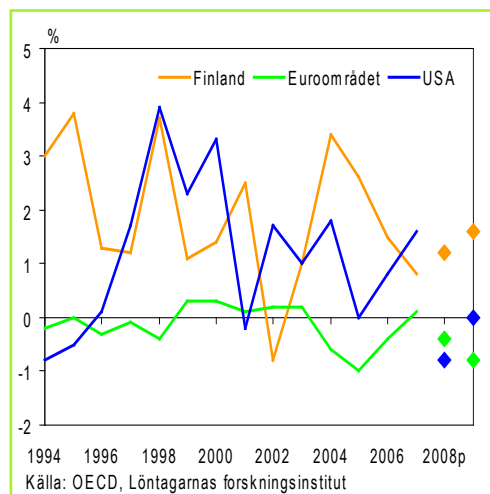
Eurons värde mot US-dollar förutses nästa år ligga klart högre än genomsnittet för 2008 trots att euron i augusti 2008 har försvagats mot US-dollar med drygt 4 % jämfört med nivån under våren och försommaren. Förändringen i växelkursens årsgenomsnitt orsakar således inte något märkbart inflationstryck i euroområdet under nästa år. Konsumentpriserna i euroområdet ligger i år i genomsnitt 3,3 % högre än förra året. Nästa år avtar konsumentprisinflationen till i genomsnitt 2,2 %.

Konsumentprisinflationen i euroområdet accelererade till 4 % i juni, och Europeiska centralbanken (ECB) reagerade genom att höja styrräntan med 0,25 procentenheter till 4,25 % den 9 juli. Dessförinnan hade den amerikanska bolånekrisen som spritt sig även till Europa pressat upp exempelvis 12-månaders Euribor under de föregående

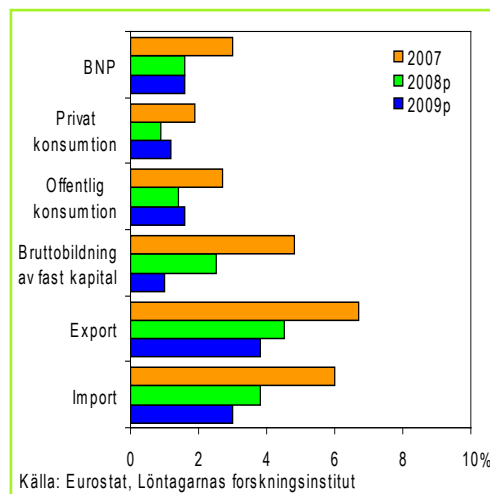
Arbetslöshet i valda länder 2000:01–2008:06

Realinkomstförändring inom den privata sektorn 1991–2009

Ekonomisk utveckling i euroområdet 2007–2009

12 månaderna med nästan en procentenhet från 4,5 till 5,4 % trots att ECB under den perioden inte ändrat sin styrränta. Penning- och finansmarknaden hade således stramats åt avsevärt redan före ECB:s räntebeslut och inverkat negativt på den realekonomiska tillväxten.

Mot den bakgrunden är det svårt att förstå ECB:s räntehöjning. Det största problemet i ECB:s hela politikkoncept är att man inte gör någon åtskillnad mellan endogent orsakad inflation och inflation framkallad av externa störningar. I det avseendet skiljer sig ECB:s analys och politik exempelvis från den penningpolitik som den amerikanska centralbanken (Fed) bedriver. Följden av detta syns i att Fed har bekämpat recessionen med kraft medan ECB hittills har medverkat till att euroområdet hamnat i recession.

Inflationen och den kännbart avtagande BNP-tillväxten får dock sannolikt även ECB att lätta på penningpolitiken så att styrräntan nästa år sjunker med totalt 0,5 procentenheter. Riskpremierna i spåren av kreditkrisen minskar dessutom i såväl företags- som hushållskrediträntorna överlag. När 3-månaders Euribor i år ligger på i genomsnitt 4,7 % sjunker genomsnittsnivån nästa år till 4,1 %.

Fortsatt låg tillväxt i USA

I USA stagnerade BNP-tillväxten redan under sista kvartalet i fjol. Allt sedan dess har tillväxten på årsnivå varit rätt låg. Under andra kvartalet i år ökade BNP-tillväxten dock med 0,5 % från föregående kvartal (och 1,8 % från året innan) tack vare hushållens skattelättnader och ökade offentliga utgifter. Effekten av detta är temporär. Framöver kommer kreditkrisen med åtföljande skuldsättning för hushållen, bostadsprisrasen och det svagare arbetsmarknadsläget att åter bromsa upp tillväxten i privat konsumtion med full styrka. USA:s höga konsumentpris-inflation, som i juni-juli steg till 5,5 %, bidrar också till att dämpa den privata konsumtionen. Inte ens det faktum att utrikeshandeln förbättrats till följd av den svagare dollarn förmår vända konjunkturerna. USA:s BNP-tillväxt stannar i år på 1,5 % och nästa år på 1,2 %.

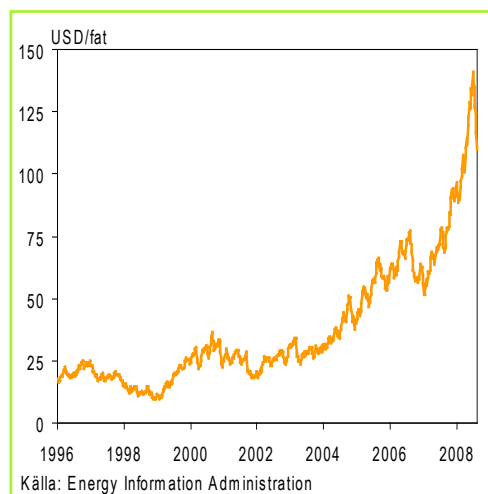
I USA är möjligheterna att använda ekonomisk-politiska instrument begränsade då största delen av handlingsutrymmet för penningpolitiska lättnader redan har utnyttjats. Sedan början av förra året har Fed sänkt sin styrränta med 3,25 procentenheter. Styrräntan sänktes till sin nuvarande nivå på 2 % den 30 april 2008. Den accelererade konsumentpris-inflationen i USA framkallade tillfälligt rentav ett tryck på penningpolitisk åtstramning, men eftersom inflationen ser ut att avta har trycket lättat. Av allt att döma kommer den amerikanska centralbanken inte att ändra styrräntan nämnvärt under nästa år.

Tillväxten fortsatt relativt hög i tillväxtländerna

I Kina förblir investeringskvoten hög och stärker den ekonomiska tillväxten trots att exportmarknaderna försvagats i USA, Europa och Japan. Kinas BNP-tillväxt beräknas i år bli 10 % och nästa år 9 %. Också i Kina har konsumentpris-inflationen de senaste månaderna accelererat och uppgått till drygt 6 %. De nominella lönerna stiger redan i en årstakt på över 15 % . Produktiviteten i Kina ökar också snabbare än i utvecklade länder, men mätt i enhetskostnader minskar Kinas konkurrenskraftsfördel gentemot andra tillväxtländer hela tiden.

Även på annat håll i Asien, fränsett Japan, är tillväxten fortsatt jämförelsevis snabb. Recessionen i USA inverkar kraftigare på Sydamerika och där beräknas tillväxten nästa år stanna under 4 %.

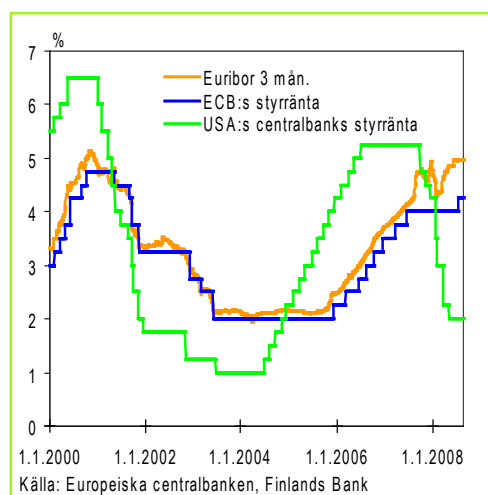
Världsmarknadspris på råolja (Brent) 1996–2008

Valutakurser 30.8.2006–18.8.2008

Styrräntor och kort marknadsränta 3.1.2000–18.8.2008

I Ryssland bärs tillväxten även i fortsättningen upp av utrikeshandelsöverskottet. Rysslands BNP-tillväxt beräknas i år uppgå till 8 % och nästa år till 7 %. Också i Ryssland präglas tillväxtstrukturen av snabbt växande investeringar och i det läget en redan klart lägre realltillväxt i privat konsumtion. I Ryssland har inflationen redan accelererat till drygt 10 % och medellönerna har stigit betydligt snabbare än så.

Exporten mattas av mot slutet av året – nästa år ger en svagare euro åter fart åt exporttillväxten

Den svagare ekonomiska tillväxten i EU-länderna speglas självklart i vår utrikeshandel. Tillväxten i Finlands exportvolym sjunker i år till 2,5 % från 4,8 % i fjol. Tjänsteexporten ökar klart snabbare än varuexporten. Tillväxten i den totala exporten har i år härrört från ökningen i exporten till Asien och Ryssland då exporten till EU-området inte ökat alls. Också nästa år är marknaderna i EU-området svaga, medan en eurokurs som slutat stiga och en måttlig kostnadsökning skapar förutsättningar för ökad export till Ryssland och länder utanför Europa. Exporttillväxten tar fart och blir cirka 3 %. Exportökningen härrör till största delen från teknologiindustrin och den kemiska industrin.

Tillväxten i importvolymen beräknas i år bli drygt 2 % för att nästa år sjunka klart under 2 % när den inhemska efterfrågan försvagas. Ännu detta år försvagas bytesförhållandet för att nästa år för första gången på länge förstärkas när lägre världsmarknadspriser på råvaror får importpriserna att vända svagt nedåt.

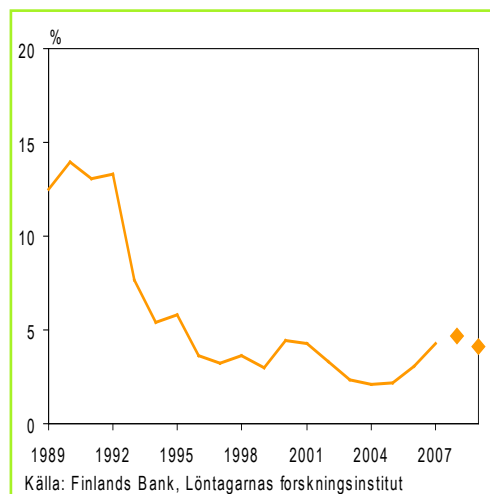
Tjänsterna tillväxtmotor i år och industrin nästa år

Den lägre exporttillväxten håller på att bromsa upp industriproduktionens tillväxt. Nästa år drar det minskade byggandet ned även träindustrins produktion. Teknologiindustrin och den kemiska industrin fortsätter att växa och under andra halvåret 2009 tar produktionsökningen åter fart inom dessa viktiga exportbranscher.

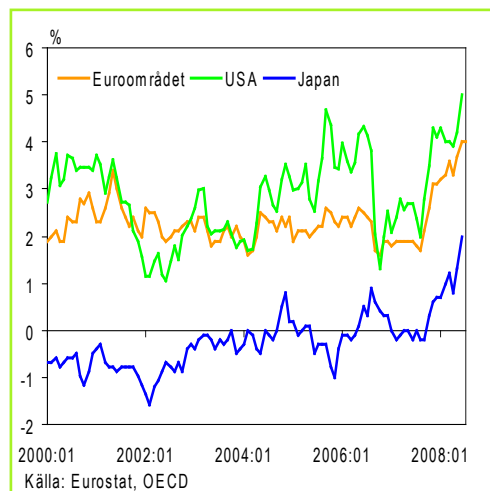
Den drastiska höjningen av de ryska exporttullarna kan innebära att virkesimporten från Ryssland upphör. Att beslutet om virkestullarna skulle upphävas förefaller för närvarande osannolikt. Det är ännu oklart om Finland ändå börjar importera björk under 15 cm i diameter från Ryssland. Importen av råvirke från andra närområden kommer att öka. En avsevärt större kompensation utgör dock den ökade massainporten från Sydamerika och eventuellt Sydostasien. Skogsavverkningen i Finland ökar också tack vare lättnaderna i beskattningen av skogsinkomster. Skogsindustrins produktion växer dock knappast alls heller nästa år då produktionskapaciteten är begränsad och efterfrågan på exportmarknaderna stampar på stället.

Bland andra branscher väntas byggindustrin och byggvaruindustrin stå för den brantaste tillväxtnedgången nästa år. Utvecklingen förstärks av det svåra läget på de baltiska exportmarknaderna. Även tjänsteproduktionen, som hittills vuxit i en takt av omkring 2 %, tappar fart nästa år till följd av den svaga ökningen i hushållens reala köpkraft. Ökningen i offentliga tjänster är ännu i år drygt 2 % för att nästa år sjunka under 1 %. Denna negativa effekt av de offentliga finanserna är en av de främsta orsakerna till konjunkturedgången och försvagningen av den hittills goda arbetsmarknadsutvecklingen i Finland.

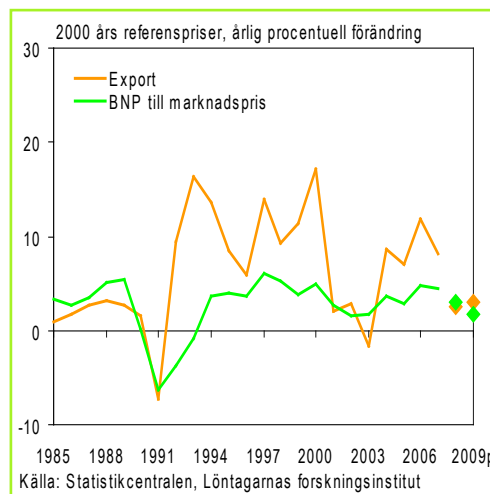
Euribor 3 mån. 1989–2009

Inflation i valda länder 2000:01–2008:07

BNP och export 1985–2009

Tillväxten i lönesumman avtar nästa år

Förbundsvisa löneavtal bestämmer löneutvecklingen i år och nästa år. Största delen av avtalen slöts redan förra året. Förbundsundan resulterade i något högre procentuella lönehöjningar för tjänstebranscherna och den offentliga sektorn än för exportindustrin. Nya inslag i löneuppgörelsen är utbetalningen av engångsersättningar i början av avtalsperioden och ökade lokala löneavtal. Lokalt avtalade lönefyft minskar löneglidningen avsevärt. I år stiger inkomstnivåindex med 5,3 %, varav avtalslöneindex står för 4,4 procentenheter. 2009 stiger inkomstnivån med 4,5 % och avtalslönerna med 3,7 %. Skillnaden mellan åren utgörs av löneöverhänget från lönehöjningarna i slutet av fjolåret.

I år växer både medeltimlönen och lönesumman snabbare än inkomstökningen: medeltimlönen med 5,6 % och lönesumman med 6,9 %. Tillväxten i lönesumman stärks av den förbättrade sysselsättningen. I år ökar lönesumman också något snabbare än driftöverskottet i den privata sektorn. Lönernas andel av företagets mervärde stannar dock på en lägre nivå än genomsnittet efter depressionen. Nästa år försvagas sysselsättningsutvecklingen och lönesumman växer då enligt vår prognos med 4,5 %.

Hushållens kapitalinkomster växer i år. Högre räntor har ökat banksparandets popularitet, och hushållens aktie- och fondplaceringar har minskat. Å andra sidan ökar också ränteutgifterna för bostadslån markant. Till följd av uppgången i producentpriserna utvecklas jordbruksinkomsterna gynnsamt i år. Den tillfälliga sänkningen av skatten på försäljning av skog ger fart åt trävaruhandeln, men försäljningsintäkterna växer först nästa år.

I år görs endast inflationsjusteringar i löntagarnas skattetabletter, men under nästa år stöds inkomstutvecklingen genom avsevärda lättnader av inkomstbeskattningen. Också arbetspensionerna höjs nominellt rejält nästa år till följd av den höga inflationen. Vi räknar med att hushållens disponibla inkomster nominellt ökar med 6,7 % i år och 5,6 % nästa år.

Osäkerheten och inflationen bromsar upp konsumtionstillväxten

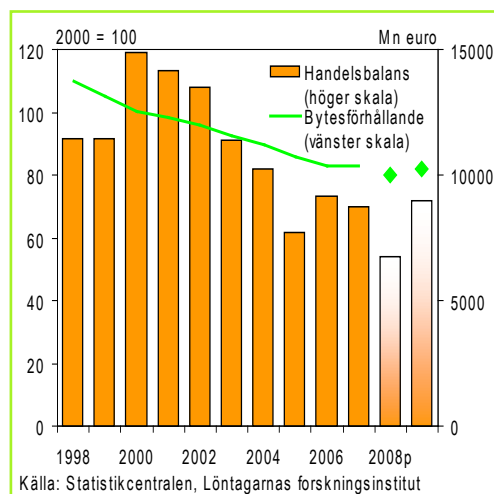
Den privata konsumtionen har redan under flera år ökat snabbare än genomsnittet. Tillväxten har hållits uppe av konsumentförtroen-

Försörjningsbalans

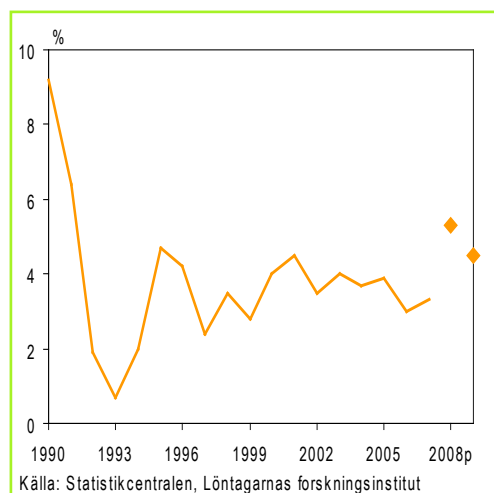
	2007	2007	2008p	2009p
	Mrd.	Procentuell		
	€	volymförändring (%)		
Bruttonationalprodukt	179,7	4,5	3,0	1,7
Import	73,1	6,6	2,2	1,6
Totalt utbud	252,8	5,1	2,8	1,7
Export	82,2	8,2	2,5	3,0
Konsumtion	128,8	2,6	2,7	1,4
privat	90,6	3,2	2,9	1,7
offentlig	38,2	1,3	2,3	0,7
Investeringar	36,5	8,5	4,0	-0,2
privata	31,9	8,3	3,7	0,4
offentliga	4,6	9,4	5,9	-4,2
Lagerförändring (inkl. statistiskt fel)	5,3	39,2	0,0	0,0
Total efterfrågan	252,8	5,1	2,8	1,7

Källa: Statistikcentralen, Löntagarnas forskningsinstitut

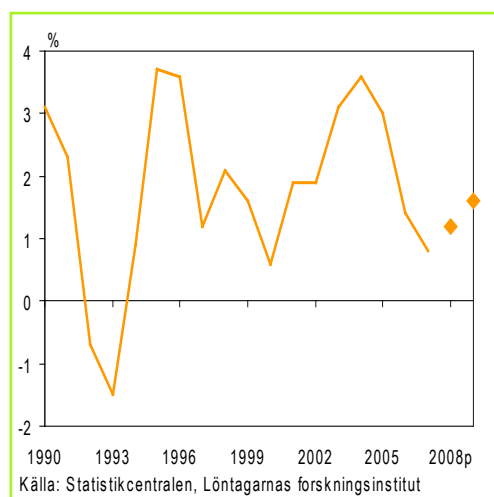
Bytesförhållande och handelsbalans 1998–2009

Inkomstnivåindex 1990–2009

Realinkomster 1990–2009

det, fallande låneräntor och stabila ekonomiska utsikter. Redan under många år har konsumtionstillväxten varit högre än tillväxten i disponibelinkomsten och hushållen har skuldsatt sig. En sådan utveckling kan inte fortsätta hur länge som helst.

Även om handelns försäljningssiffror skjutit i höjden under första halvåret håller konsumtionstillväxten nu på att vända nedåt. Konsumenternas förtroende har snabbt sjunkit och deras förväntningar om den egna ekonomin är de mest försiktiga sedan 1996. Orsaken ligger framför allt i den skenande inflationen och osäkerheten på finansmarknaderna. I det läget har låneräntorna stigit, bostadshandeln mattats av och hushållen skjuter upp sina inköp och sparar in på sina dagliga utgifter.

Den aviserade sänkningen av bilskatten flyttade fram bilköpen till 2008, men stimulans effekten på bilhandeln har redan planat ut. Också handeln med andra kapitalvaror växer långsammare än förut. I år stannar hushållens skuldsättning upp, och nästa år är hushållens sparkvot minus en halv procent mot nästan minus 3 % ännu förra året. I år växer den privata konsumtionen i en takt av nästan 3 % medan ökningstakten nästa år stannar på 1,7 %.

Effekten av inflationstoppen försvinner nästa år

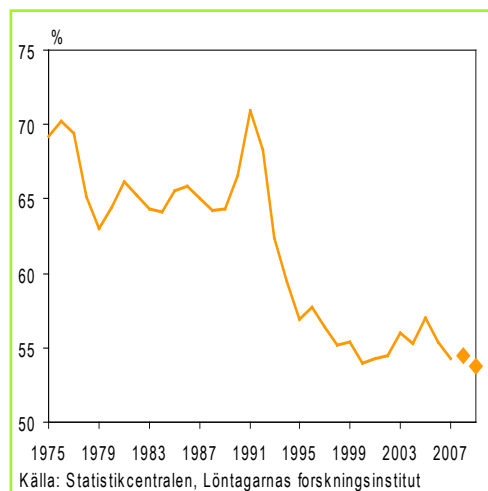
I januari gav regeringens skattebeslut fart åt inflationen. De viktigaste faktorerna var höjningarna av alkoholskatten och el- och bränsleskatterna. Effekterna av skatteändringarna var helt förutsebara. Inflationstakten väntades följaktligen accelerera. De stigande världsmarknadspriserna på spannmål hade ju redan slagit igenom i konsumentpriserna på bred front i Europa. Trots det har inflationstakten i Finland sedan i våras ökat till och med mer än prognostiserat. Framför allt har matpriserna i Finland stigit mer än väntat. Tvärtemot våra förväntningar passerade världsmarknadspriset på råolja (Brent) 110-dollarstrecket under andra kvartalet och steg över 140-dollarstrecket i juli. Här ligger de främsta orsakerna till skillnaden mellan vår marsprognos och utfallet. Dessutom steg räntorna mer än beräknat och även för hyrorna har ökningstakten accelererat under första halvåret. Samtidigt har inflationstakten i Finland skenat förbi inflationen i euroområdet som mäts med det harmoniserade konsumentprisindexet.

I augusti väntas inflationstakten mattas av. Dollarpriset på råolja har snabbt sjunkit under 120 US-dollar. Vi antar att efterfrågan är fortsatt hög jämfört med råoljeproduktionen och att oljepriset även nästa år kommer att ligga något över 100-dollarstrecket. Endast en snabb avmattning av tillväxten i Asien kan åstadkomma en markant nedgång i oljepriset. Jämfört med genomsnittsnivån för 2008 beräknas oljepriset nästa år sjunka med omkring 10 % men är 40 % dyrare än genomsnittet för 2007.

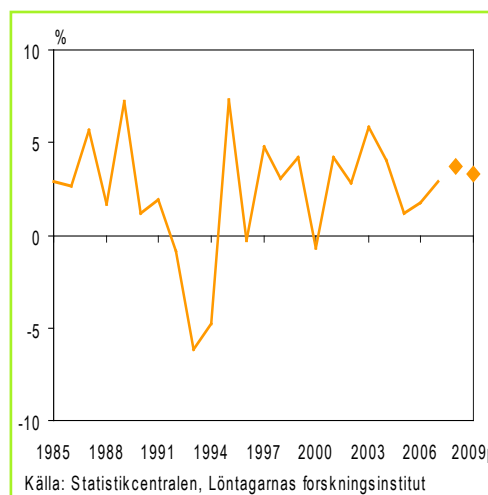
De reala bostadspriserna är på väg nedåt medan hyresnivån går i motsatt riktning. Nästa år väntas låneräntorna sjunka och inflationseffekten av skattehöjningarna i januari 2008 försvinner. Världsmarknadspriserna på råvaror och livsmedel har redan börjat sjunka. Inflationen avtar redan under andra halvåret 2008 men årsgenomsnittet blir 4,1 %. Nästa år uppgår årsgenomsnittet till knappt 3 %.

Priserna på livsmedel och drycker låg i juni i år omkring 9 % högre än för ett år sedan. Konkurrenssituationen i livsmedelskedjan, primärproduktionen, industrin och handeln, är av avgörande betydelse för hur producentprisökningen får genomslag i konsumentpriserna. Den reaktion vi sett i år ger inte hopp om att konkurrensen skulle dämpa prisstegringen.

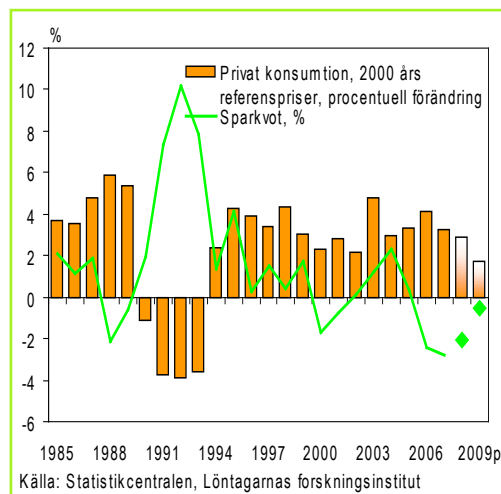
Funktionell inkomstfördelning i företagsverksamhet 1975–2009

Hushållens reala disponibla inkomster 1985–2009

Privata konsumtionsutgifter och sparkvot 1985–2009

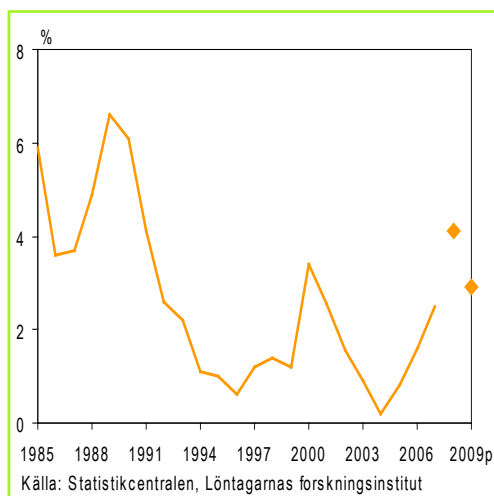
För 2008 förutspår vi en livsmedelsprisinflation på drygt 8 %. Risken finns att de förhoppningar som förknippats med den aviserade sänkningen av mervärdesskatten på livsmedel i oktober 2009 inte helt infrias. Skattesänkningen får endast delvis genomslag i konsumentpriserna.

Nyckeltal i prognosen

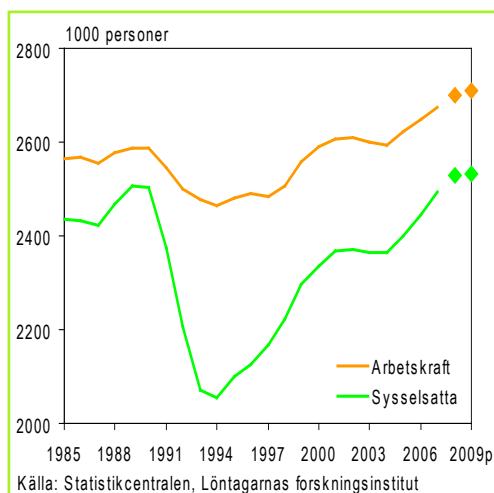
	2007	2008p	2009p
Arbetslöshet (%)	6,9	6,3	6,5
Arbetslösa (1 000-tal)	183	171	177
Sysselsatta (1 000-tal)	2492	2530	2532
Sysselsättning (%)	69,9	70,8	70,6
Inflation, konsumentprisindex (%)	2,5	4,1	2,9
Lönenivå, lönenivåindex (%)	3,3	5,3	4,5
Hushållens disponibla realinkomst (%)	2,9	3,7	3,3
Bytesbalansöverskott (mrd. €)	9,6	8,0	10,5
Handelsbalansöverskott (mrd. €)	8,7	6,8	9,0
Statens finansiella överskott			
mrd. €	3,8	3,5	2,2
% av BNP	2,1	1,8	1,1
Offentliga sektorns finansiella överskott			
mrd. €	9,6	9,9	7,8
% av BNP	5,3	5,2	3,9
Offentlig Emu-skuld			
% av BNP	35,2	32,1	29,1
Skattegraden (%)	43,0	43,0	41,6
Korta räntor (3 mån. Euribor)	4,3	4,7	4,1
Långa räntor (10 års statsobligationsränta)	4,3	4,2	4,0

Källa: Finlands Bank, Statistikcentralen, Löntagarnas forskningsinstitut

Konsumentpriser 1985–2009

Arbetskraftsutbud och sysselsättning 1985–2009

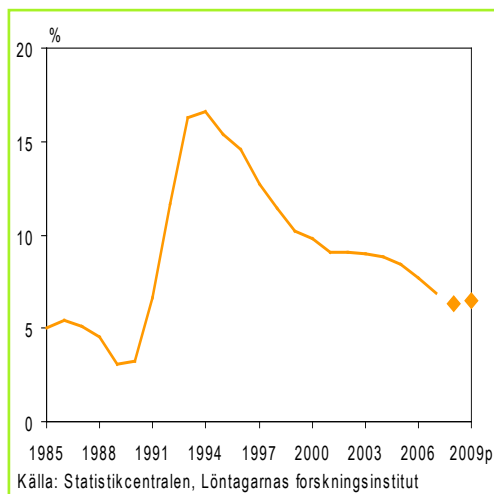

Sysselsättningen förbättras inte längre nästa år

Antalet sysselsatta ökade under perioden januari–juni 2008 med i genomsnitt 54 000 personer jämfört med året innan. Nya arbetstillfällen har skapats framför allt inom tekniska tjänster och företagstjänster, byggbranschen, hotell- och restaurangbranschen och handeln. Däremot har antalet sysselsatta inom industrin minskat med omkring 4000 personer. Anmärkningsvärt är också att sysselsättningsökningen varit större för män än för kvinnor. Av de 54 000 nya jobben under första halvåret var 37 000 för män.

Under årets andra hälft blir ökningen i antalet sysselsatta sannolikt anspråklösare när konjunkturförsvagningen börjar märkas på arbetsmarknaden. Totalt sett förutses de sysselsattas antal i år öka med 38 000 personer jämfört med förra året. Befolkningstillväxten och det gynnsamma arbetsmarknadsläget bidrar till att öka arbetskraften med 26 000 personer så att arbetslösheten sjunker med 0,6 procentenheter till 6,3 % i år. Sysselsättningsökningen syns också i antalet arbetade timmar som beräknas öka med 1,0 %.

Arbetslöshet 1985–2009

Nästa år tappar den ekonomiska tillväxten fart och sysselsättningen väntas inte längre öka. Inom byggbranschen och industrin kan arbetstillfällena rentav minska. Konjunkturförsvagningen påverkar sysselsättningsgraden som sjunker från 70,8 % i år till 70,6 % nästa år. Följaktligen är den ekonomiska tillväxten nästa år beroende av arbetsproduktivitetsökningen som likväl är på väg nedåt från de senaste årens höga nivåer. Dock ökar befolkningen i arbetsför ålder och därmed också arbetskraften något nästa år. Detta bidrar tillsammans med en svagare efterfrågan på arbetskraft till att arbetslösheten nästa år stiger till 6,5 %.

Investeringsstillväxten stagnerar

Investeringarna växte under första kvartalet 2008 i en hög årstakt på 8,9 %. Kraftigast växte volymen av annat byggande än bostadsbyggande och investeringarna i maskiner och utrustning. Bostadsbyggandet minskade däremot med 4,5 % jämfört med året innan. Färsk information om beviljade byggnadslov och påbörjade byggnader tyder på att tillväxttenden är på väg att vända också för annat byggande än bostadsbyggande. Vi räknar med att annat byggande än bostadsbyggande ännu i år klart ökar för att nästa år minska med omkring 3 %. Bostadsbyggandet krymper i år med 5 % men ligger nästa år kvar på 2008 års nivå. Tillväxten i jord- och vattenbyggnad fortsätter ännu detta år på grund av massiva offentliga projekt, såsom hamnen i Nordsjö, men väntas upphöra under nästa år. Också för investeringar i maskiner och utrustning förutses tillväxten bromsa in markant under nästa år. Totalt sett växer de privata investeringarna med 3,7 % i år och med 0,4 % nästa år.

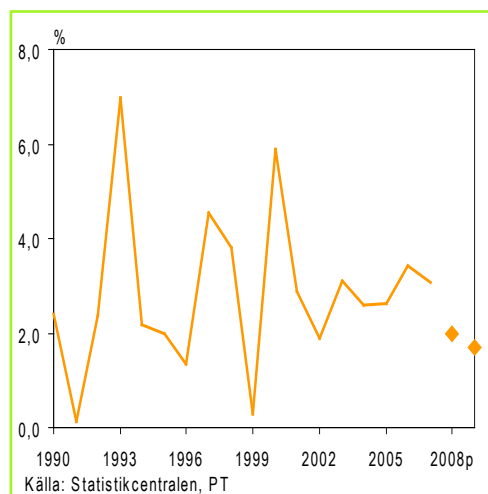
Rejält överskott i de offentliga finanserna ännu i år

Det offentliga överskottet för 2008 förefaller att nå fjolårets höga nivå, närapå 10 miljarder euro, dvs. drygt 5 % av BNP. Samtidigt som överskottet i statsekonomin minskar något ökar kommunernas och arbetspensionsanstaltens och övriga socialskyddsfonders överskott en aning.

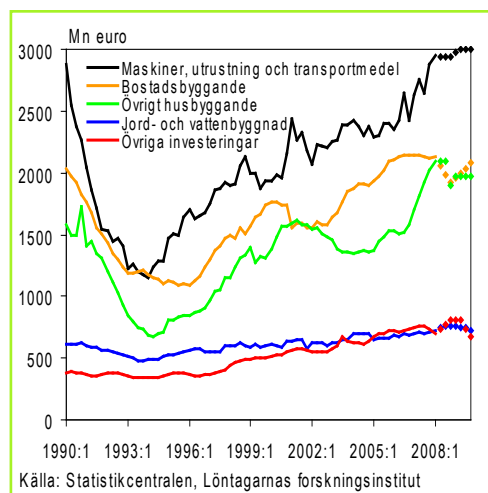
Den inhemska efterfrågans fortsatt starka utveckling ökar mervärdeskatteintäkterna med drygt 6 %, och höjningarna av alkohol- och bränsleskatterna ger staten goda inkomster. Däremot minskar bil- och överlåtelseskatteintäkterna klart. Under perioden januari-juli har statens inkomstskatteintäkter kraftigt ökat, dvs. med cirka 10 %, och ser ut att bli åtminstone en halv miljard euro större än budgeterat. Detta tack vare en kraftig sysselsättnings- och löneökning och fortsatt goda samfundsskatteintäkter. Mot slutet av året väntas dock tillväxten i inkomstskatteintäkterna klart avta. På utgiftssidan står investeringar (ca 20 %), kommunernas statsandelar (12 %) och transfereringar till socialskyddsfonder (ca 10 %) för den största ökningen. Också statens subventioner och konsumtionsutgifter växer klart i år. Överskottet i statsfinanserna blir 3,5 miljarder euro.

Utöver de kraftigt ökade statsandelarna växer kommunernas skatteintäkterna avsevärt i år. Enligt preliminära uppgifter uppgick tillväxten under årets två första kvartal till omkring 8 % men väntas avta under andra halvåret. Å andra sidan ökar kommunernas konsumtionsutgifter med nästan 8 % och deras investeringsutgifter med omkring 10 %, vilket innebär att deras finansiella ställning förbättras med bara 200 miljoner euro och går knappt på plus.

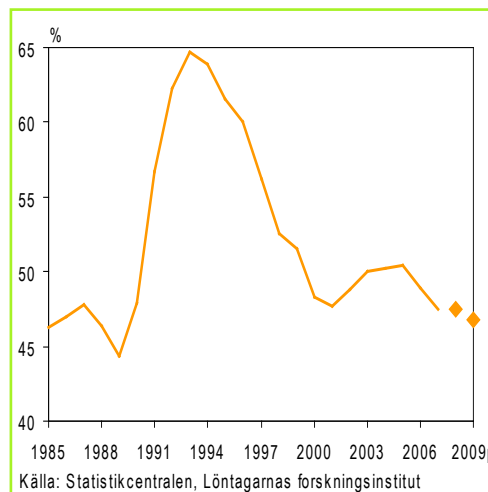
Arbetsproduktiviteten 1990–2009

Investeringar enligt undergrupp 1990:1–2009:4

Offentliga utgifter i förhållande till BNP 1985–2009

Arbetspensionsanstaltarnas kapitalinkomster växer relativt bra ännu i år och arbetslöshetsutgifterna minskar klart. Arbetspensionsanstaltarnas och övriga socialskyddsfonders överskott stiger till 6,4 miljarder euro.

En stram utgiftsekonomi ger fortsatt rejält offentligt överskott nästa år

Nästa år minskar tillväxten i statens intäkter från såväl indirekta som direkta skatter. Den svaga utvecklingen av privat konsumtion och investeringar och sänkningen av matmomsen vid början av oktober minskar mervärdesskatteintäkterna. I prognosen har inte gjorts antaganden om ändringar i alkohol- och tobaksskatten eller andra indirekta skatter, vars totala tillväxt sjunker till ett par procent. På grund av löntagarnas och företagens svagare inkomstutveckling och skattelättnaderna krymper statens inkomstskatteintäkter något. Kapitalinkomsterna sjunker med omkring en halv miljard euro. Statsandelarna till kommunerna växer ytterligare rätt mycket, dvs. med drygt 7 %, medan tillväxten i statens konsumtions- och investeringsutgifter stannar på ett par procent. Statsfinanserna beräknas dock visa ett överskott på drygt två miljarder euro.

Nästa år beräknas tillväxten i kommunernas skatteintäkter ligga under 4 %. I prognosen har gjorts antagandet att kommunalskatteutttaget liksom tidigare stiger med 0,1 procentenheter. När konjunkturerna försvagas väntas kommunerna bromsa sin utgiftsutveckling, särskilt sina investeringar. Kommunekonomin beräknas visa ett cirka 100 miljoner större plus.

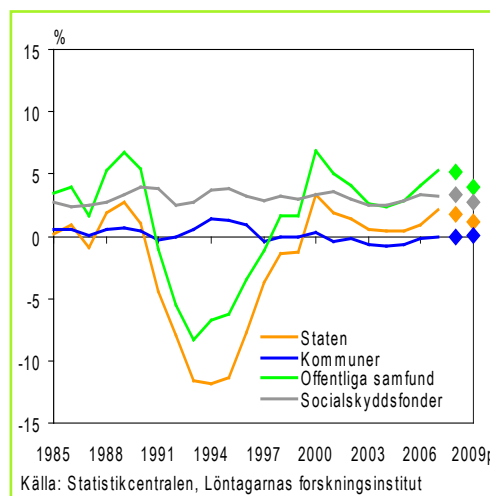
2009 stiger pensionspremierna något, men den lägre tillväxten i lönesumman medför att tillväxten i arbetspensionsanstaltarnas och socialskyddsfondernas premieintäkter sjunker med ungefär en procentenhet. Samtidigt vänder deras kapitalinkomster nedåt och det totala beloppet utbetalda sociala förmåner och bidrag ökar något snabbare än 2008.

Lägre ekonomisk tillväxt och olika skattelättnader leder 2009 till att det offentliga överskottet försvagas till knappt 4 % av BNP. Största delen av nedgången, cirka 1,3 miljarder euro, kan tillskrivas statsfinanserna, men överskottet minskar klart även i arbetspensionsanstaltarna och övriga socialskyddsfonder. Den offentliga sektorns bruttoskuld i förhållande till bruttonationalprodukten sjunker till cirka 29 %. Å andra sidan har det långvariga överskottet i statsfinanserna lättat på statens skuldbörda. Statens skuldkvot fortsätter därför att sjunka markant och är vid slutet av 2009 bara 24,6 %. Lägre än så låg statens och den offentliga sektorns skuldsättning senast i början av 1990-talet strax före depressionens början i slutet av 1991 då motsvarande siffror var 16,7 och 22,2 %.

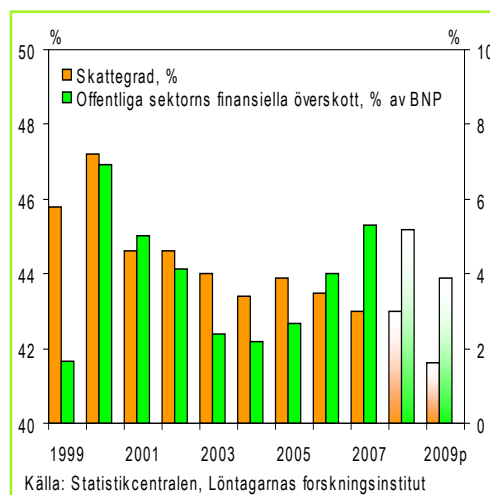
Statens väg- och banprojekt tar fart redan nästa år

Den totala skattegraden i Finland ligger i år kvar på fjolårets nivå, dvs. 43 %. Nästa år lindras beskattningen och den totala skattegraden sjunker till 41,6 %. I det avseendet stärker finanspolitiken den inhemska efterfrågan. Däremot närpå stagnerar tillväxten i offentliga konsumtionsutgifter och investeringar och bromsar således den ekonomiska tillväxten. Det totala offentliga överskottet, som 2007 och 2008 utgör ca 5,3 % av BNP, krymper nästa år till 4 %. Största delen av nedgången förklaras av den markant lägre BNP-tillväxten.

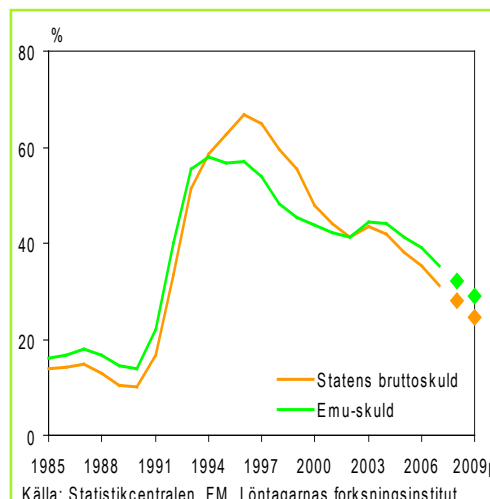
Offentliga sektorns finansiella överskott i procent av BNP 1985–2009

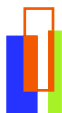

Offentlig ekonomi 1999–2009

Statens bruttoskuld och offentliga sektorns EMU-skuld i % av BNP 1985–2009

Totalt sett ser det ut som om finanspolitiken skulle reagera försiktigt på den klart avtagande tillväxten och det försämrade arbetsmarknadsläget. Nu när det uppsår ledig kapacitet och arbetslöshet inom byggbranschen skulle tidigareläggning av offentliga väg- och banprojekt och höjning av statens finansieringsandelar och lindring av kommunernas börda vara den bästa konjunkturpolitiken. Att tillväxten i offentlig konsumtion nästa år blir nära noll är inte heller i linje med behoven på kort eller ens lång sikt.

Lättnaderna i inkomstbeskattningen nästa år är avsedda att vara lika stora i alla inkomstklasser och kommer därför att öka nettoinkomsten för storinkomsttagare betydligt mer än för små- och medelinkomsttagare. Gjorda undersökningar visar att inkomst- och sysselsättningsfällorna förekommer just i den nedre delen av inkomstskalan. Därför borde skattelättnaderna riktas uttryckligen till små- och medelinkomsttagare.

I Finland är de största problemen i beskattningen dock av strukturell natur och uppstår då löne- och kapitalinkomster beskattas olika. Lindringen av beskattningen av löneinkomster i regeringens budgetförslag är därför en åtgärd i rätt riktning då den minskar skillnaden i skattegrad mellan löneinkomster och kapitalinkomster. Å andra sidan finns det utrymme att höja skatteprocenten på dividender och försäljningsvinster, och några åtgärder i den här riktningen har inte företagits. Tvärtom har regeringen i början av sin period rentav infört lättnader av dessa skatter, såsom arvsskattereformen för företag, och nu senast i form av lindring av skatten på inkomster från skogsförsäljning

Återgång till arealbeskattning av skog

Det väntade importstoppet för massaved från Ryssland fick regeringen att temporärt lindra beskattningen av intäkter från virkesförsäljning. Skattelindringen på 50 % är

i kraft 1.4.2008–31.12.2009 och sjunker 2010 till 25 %. Bara under 2009 förlorar staten enligt uppskattning 170 miljoner euro i skatteintäkter. Färs information ger vid handen att skattelättnaden har gett fart åt den sedan länge tröga skogshandeln från och med augusti 2008.

Regeringens sätt att öka intresset för virkesförsäljning är ett bevis på skogsindustrins och skogsägarnas lobbyingskraft. Staten hade kunnat och kan fortfarande kompensera skattebortfallet genom att återinföra arealbeskattning av skog. Denna skatteform som lockar skogsägarna till avverkning och träförsäljning var i kraft i Finland fram till 2005. Eftersom det finns risk för att de nu införda skattelättnaderna för inkomster från skogsförsäljning blir långvariga borde en partiell återgång till arealbeskattning allvarligt övervägas redan nu.

Prognoser enligt EMMA för 2008 och 2009

	2008 (%)	2009 (%)
Privat konsumtion	1,8	1,8
Privata investeringar	6,1	0,6
Export	2,5	3,3
Import	2,3	1,4
BNP ¹	2,7	2,0
Källa: Statistikcentralen, PT		

Löntagarnas forskningsinstituts ekonomiska prognos baserar sig på prognosbanor som tagits fram med hjälp av institutets makromodell EMMA. Makromodellen används särskilt för prognosen för det följande året. ■

¹ Utveckling av de offentliga finanserna i PT:s prognos.

Livsmedelsinflation och konkurrens

Medan konsumentprisökningen under perioden januari 2006–juli 2008 i Finland har varit 0,6 procentenheter lägre än genomsnittet för euroområdet har uppgången i priserna på livsmedel och drycker (exkl. alkohol) i Finland varit cirka 1,7 procentenheter högre än i euroområdet. Hur kommer det sig att livsmedelsråvaruprisstegringen på världsmarknaderna har pressat upp matpriserna mer i Finland än i det övriga Europa? Och varför har livsmedelsprisökningen i Finland varit snabbare än exempelvis i Sverige och centraleuropeiska länder med en konsumtionsstruktur snarlik Finlands? Det har hävdats att det inte finns tillräcklig konkurrens inom handeln i Finland, vilket delvis kan vara sant. Men den relativt måttliga inflationen för andra konsumtionsvaror än livsmedel tyder på att handeln i Finland allmänt sett inte lider brist på konkurrens. Är det måhända bara dagligvaruhandeln med livsmedel som berörs av problemet med konkurrensbrist inom handeln?

I vidstående figur jämförs uppgången i livsmedelspriserna i Sverige och Finland under de senaste drygt två åren. I jämförelsen ingår även frukt och bär som typiska importvaror eller handelsvaror som knappast förädlas i hemlandet. Anmärkningsvärt är att då livsmedelsinflationen i regel är snabbare i Finland än i Sverige gäller detta inte frukt och bär som faller utanför livsmedelsförädlingskedjan men som säljs i dagligvaruhandeln. Detta stöder uppfattningen att problemet inte ligger i konkurrensen inom dagligvaruhandeln utan framför allt i prissättningskedjan och prissättningspraxis för livsmedel som förädlas i Finland.

Den purfinska institution där handeln och livsmedelsindustrin numera i regel tre gånger per år för fyra månader i taget avtalar om detaljhandelspriserna på de viktigaste livsmedlen är en inflationsdrivande faktor av betydelse. Denna meka-

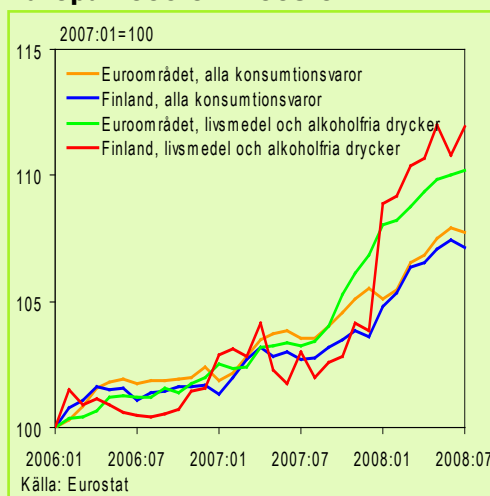
nism som står i uppenbar konflikt med 4 § i lagen om konkurrensbegränsningar innehåller också inbördes prissamarbete i å ena sidan industriföretagen och å andra sidan handeln. Handelns och industrins allt mer centraliserade struktur gör avtalet än mer bindande. För konsumenten är mekanismen av ondo då den ju försvagar den prissänkande effekten av konsumentens eget valbeteende.

Mot bakgrund av beskrivningen ovan kan intentionen att påverka prissättningen av livsmedel genom

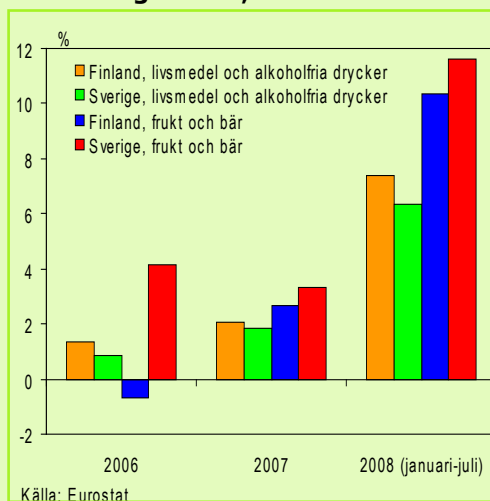
att slopa reglerna för butikernas öppettider snarast betraktas som ett försök att avleda uppmärksamheten från de verkliga problemen. Fria öppettider för affärerna skulle med största sannolikhet leda till skillnader i öppettiderna såsom på sin tid i Tyskland. Sådana skillnader i servicen skulle i stället öka handelns marknadskraft gentemot konsumenterna och höja konsumentpriserna såsom Inderst och Irmen (2005)² har framfört i sin rapport.³ Om öppettiderna blev fria skulle de största affärerna hålla dörrarna öppna nästan dygnet runt och de minsta endast dagtid. Det är möjligt att småaffärerna hittar sin nisch även i dessa förhållanden och inte behöver slå igen. Men det är också möjligt att de får det svårt när de förlorar sin nuvarande fördel. Följden blir att handeln koncentreras ännu mer än förut och att prisnivån sjunker en aning då genomsnittskostnaderna minskar när volymen ökar. Men gjorda undersökningar visar att prisnivån stiger även i detta scenario eftersom längre öppettider ökar kostnaderna mer än koncentrationen till

stora enheter minskar dem. Konsumenterna drar nytta av flexibla öppettider men längre butiksresor ökar deras "kostnader" i form av kilometer och tid. Billösa konsumenter skulle få det besvärligt. ■

Inflationen i Finland och Europa 2006:01–2008:07

Genomsnittlig inflation i Finland och Sverige 2006, 2007 och 2008

² Roman Inderst och Andreas Irmen (2005), *Shopping hours and price competition*, *European Economic Review*, 49, 1105-1124.

³ En bredare granskning av analyser av sysselsättnings- och prisseffekterna av utvidgade öppettider för affärerna ingår i Heikki Taimios rapport "Kauppojen aukiolon laajentamisen työllisyysvaikutukset", PAM, Helsinki 2008. Ett sammandrag av rapporten har publicerats i tidskriften *Talous&Yhteiskunta* 2/2008. Också ur den rapporten framgår att längre öppettider allmänt bedöms höja priserna.